

Elnöki megemlékezés az akadémikusok házsongárdi emlékművénél

Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Alelnök Asszony és Alelnök Úr!

Kedves Kollégák! (Kedves Fiatalok!)

Tisztelt Emlékezők!

A Házsongárdi temetőben, a Magyar Tudományos Akadémia itt nyugvó tagjainak emlékművénél gyűltünk ma össze, hogy tisztelettel emlékezzünk tudós elődeinkre, és felidézzük mindazt, amivel a magyar tudományosságot gazdagították.

Mai megemlékezésünknek különös jelentőséget ad, hogy az emlékmű megújulására éppen abban az esztendőben került sor, amikor **A Magyar Tudomány Napja Erdélyben** huszonötödik rendezvénysorozatára készülünk.

Érdemes felidéznünk, hogy ennek az emlékhelynek a létrejötte is a rendezvénysorozat kezdetéhez kötődik.

Az emléktábla felállítását a Magyar Tudományos Akadémia Tudós Klub női képviselői kezdeményezték. Az emlékművet 2002. november 23-án, az első Magyar Tudomány Napja Erdélyben rendezvény alkalmával avatták fel, a Magyar Tudományos Akadémia és a Házsongárd Alapítvány közreműködésével.

Az ünnepségen Vizi E. Szilveszter, az MTA akkori elnöke és Gaal György, a Házsongárd Alapítvány ügyvezető elnöke emlékezett meg az itt nyugvó akadémikusokról.

Ugyanezen a napon írta alá Vizi E. Szilveszter és Egyed Ákos, az Erdélyi Múzeum-Egyesület akkori elnöke a két intézmény együttműködési megállapodását.

Így a tudós elődök emlékének megörökítése és a tudományos együttműködés megerősítése ugyanahhoz a naphoz kapcsolódott.

2009-ben, az Erdélyi Múzeum-Egyesület megalakulásának 150. évfordulóján az EME és az MTA Kolozsvári Akadémiai Bizottsága közösen fejezte be az emlékművet. Ezt a talapzaton olvasható felirat is megörökíti.

Most, 2026-ban a Kolozsvári Akadémiai Bizottság gondoskodásának köszönhetően megújultak a feliratok, és **újabb hat akadémikus neve került az emlékműre: Csetri Elek, Maros Dezső, Kántor Lajos, Gábos Zoltán, Benkő Samu és Gyenge Csaba.**

Különösen fontos számunkra, hogy **mind a hatan az Erdélyi Múzeum-Egyesület tagjai is voltak.**

Közöttük tisztelhetjük Benkő Samut, Egyesületünk egykori elnökét, Gyenge Csabát, egykori alelnökünket, valamint Maros Dezsőt, tiszteleti tagunkat. Csetri Elek, Gábos Zoltán és Kántor Lajos pedig az EME 1990-es újjászervezésében is részt vállaltak.

Az emlékmű immár **47 akadémikus nevét őrzi.**

A névsor a tudományos élet gazdagságáról tanúskodik. Történészek, nyelvészek, irodalomtudósok, matematikusok, fizikusok, orvosok és a műszaki tudományok művelői egyaránt megtalálhatók közöttük. Különböző korszakokban, különböző szakterületeken alkottak, de életművük együttesen formálta az erdélyi magyar tudományosság történetét.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület számára ez az emlékhely saját intézménytörténetünk része is.

Itt olvashatjuk gróf Mikó Imre, alapítónk és első elnökünk nevét, akinek halála 150. évfordulójára emlékezünk ebben az esztendőben.

Itt szerepel Brassai Sámuel, Egyesületünk első múzeumőre, valamint Jakó Zsigmond, aki az EME újjászervezésének meghatározó személyisége és az újraalakult Egyesület első elnöke volt.

E nevek az EME történetének különböző korszakait idézik fel: az alapítást, a tudományos munka kibontakozását, majd az újrakezdést.

A Magyar Tudományos Akadémia és az Erdélyi Múzeum-Egyesület kapcsolatának azonban ennél is régebbi gyökerei vannak.

1856-ban, három évvel az EME megalakulása előtt, Toldy Ferenc felhívására 24 akadémikus csatlakozott az alapítandó Egyesülethez. Eötvös József és Kubinyi Ágoston alapító tagként, társaik részvényes tagként támogatták az erdélyi tudományos intézmény létrejöttét.

Ez az összefogás nem csupán erkölcsi támogatást jelentett. Az Akadémia gyűjteményekkel és tudományos kiadványokkal is segítette az Egyesület indulását.

A tudományos intézmények igazi erejét ugyanis a hozzájuk tartozó tudósok szellemi teljesítménye, elkötelezettsége és közösségért végzett munkája adja.

Ez a felismerés az EME alapításakor éppúgy érvényes volt, mint napjainkban.

Tisztelt Emlékezők!

A mai naphoz még egy figyelemre méltó egybeesés kapcsolódik.

Éppen tegnap értesülhettünk arról, hogy a temető bejáratánál immár a **Házsongárd** név is olvasható.

Egy történelmi név láthatóvá tétele és a tudós elődök nevének megőrzése ugyanannak a felelősségnek két megnyilvánulása. Mindkettő azt szolgálja, hogy múltunk értékei ne merüljenek feledésbe.

Mai főhajtásunk ugyanakkor nemcsak az itt nyugvó akademikusoknak szól. Tisztelettel emlékezünk mindazokra az erdélyi magyar tudósokra is, akik életművükkel a magyar tudományosságot szolgálták, bárhol legyen is végső nyughelyük.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület ezt a szándékot követi az *Erdélyi magyar akademikusok arcképcsarnoka* című kezdeményezésével is. A portrék, az életutak és a tudományos eredmények feldolgozásával arra törekszünk, hogy elődeink ne csupán névként maradjanak jelen emlékezetünkben, hanem munkásságukat is megismerhessék a következő nemzedékek.

Köszönet illeti a Magyar Tudományos Akadémia Kolozsvári Akadémiai Bizottságát az emlékmű megújításáért és az újabb nevek megörökítéséért. Köszönet mindazoknak, akik az emlékhely létrehozásán és gondozásán munkálkodtak az elmúlt közel negyedszázadban.

Amikor ma elhelyezzük az emlékezés koszorúit, tiszteletünket fejezzük ki elődeink előtt, és megerősítjük elkötelezettségünket tudományos örökségük megőrzése, kutatása és továbbvitele mellett.

Emléküket kegyelettel őrizzük!

Kolozsvár, 2026. október 29.

Bitay Enikő,
az EME elnöke, az MTA külső tagja